

גמ"ר 4776/03/19 - מדינת ישראל נגד מאיר פרץ

בית משפט השלום לתעבורה בבאר שבע

גמ"ר 4776-03-19 מדינת ישראל נ' פרץ
תיק חיצוני: 473188/13

בפני	כב' סגן הנשיאה, השופט אלון אופיר
מאשימה	מדינת ישראל
נגד	
נאשמים	מאיר פרץ

החלטה

בפני מונחת בקשה לביטול כתב אישום מכוח ס' 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי.

כנגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של גרם מוות ברשלנות לפי ס' 64 בפקודת התעבורה (נוסח חדש), תשכ"א-1961. לפי עובדות כתב האישום **ביום 27.10.13**, בסמוך לשעה 10:00, נהג הנאשם רכב בעיר אופקים. במהלך נהיגתו המתוארת בכתב האישום, הסיע הנאשם **לכאורה** את רכבו לאחור זאת בזמן בו חצתה את הכביש המנוחה הגברת חנה ביליה ז"ל (להלן: המנוחה), כשכיוון חצייתה אינו ידוע. תוך כדי הנסיעה לאחור, פגע הנאשם במנוחה וכתוצאה מאותה פגיעה נפלה המנוחה על הכביש ונחבלה בראשה. המנוחה הובלה לבית החולים "סורוקה" בבאר שבע, שם הייתה מאושפזת עד לפטירתה המצערת ביום 10.11.2013 כתוצאה לכאורית מהפצעים שנגרמו לה עקב התאונה. לפי כתב האישום נהג הנאשם לאחור ללא צורך ומבלי שנקט באמצעים סבירים למנוע סיכון או פגיעה, לא שם לב לתנאי הדרך ולא נהג כפי שנהג מן הישוב היה נוהג תחת אותן נסיבות. בנסיבות אלה, סבורה המדינה כי ביצע הנאשם עבירה של גרימת מוות ברשלנות.

שאלת אשמו של הנאשם אמורה להתברר במהלך ההליך המשפטי שבפני, אך בתחילת ההליך וטרם השיב הנאשם לאישום המיוחס לו, מעלה הוא טענה לפיה יש לבטל את כתב האישום כליל, וזאת מכח ס' 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי (להלן: **החסד"פ**). בא כוח הנאשם העלה בפני טענה מקדמית לפיה יש לבטל את כתב האישום מכוח "הגנה מן הצדק", שכן עבר זמן רב ובלתי סביר, לטענתו, בין החקירה הראשונית ובין מועד הגשת כתב האישום.

טענות ההגנה בתמצית:

במישור העובדתי, מזכיר ב"כ הנאשם כי התאונה התרחשה ב-27.10.2013, בעוד כתב האישום הוגש רק ביום 24.8.2018 - שלושה ימים (לטענתו) לפני שנכנסה לתוקפה התיישנות אשר הייתה מונעת הגשתו כליל.

המועד המאוחר ביותר בו הייתה התדיינות בבית המשפט לגבי פסילתו המנהלית של הנאשם היה ביום 10.12.2013. מיום זה עברו 4 שנים ו-10.5 חודשים עד שהוגש כתב האישום.

הנאשם מודה כי אכן כתב האישום הוגש במסגרת התקופה שעדיין לא נכנסת ההתיישנות לתוקפה, אך טוען הוא כי מכיוון שפעולות החקירה המורכבות נסתיימו בסמוך לאירוע, יחד עם חקירתו של הנאשם, לא הייתה כל מניעה מלהגיש כתב אישום במועד מוקדם יותר. לדידו של הנאשם השיהוי בהגשת כתב האישום הינו משמעותי, ואף עולה לכדי פגיעה כבדה ביכולתו להגן על עצמו.

במישור המשפטי, הנאשם נשען על פס"ד בורוביץ' שהלכתו הרחיבה את ההלכה שניתנה בפס"ד יפת [ראו ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נ' בורוביץ'**, פ"ד נט 776(6) (2005) (להלן: **פס"ד בורוביץ'**)] וע"פ 2910/94 **יפת נ' מדינת ישראל**, פד נ(2) 221 (1994) (להלן: **פס"ד יפת**)], בו הותווה מבחן תלת שלבי שבעזרתו יכריע בית המשפט בשאלה האם לבטל כתב אישום מכוח "הגנה מן הצדק". לטענתו של ב"כ הנאשם, השיהוי בהגשת כתב האישום לא הוסבר כראוי ולכן עומד בסתירה לעקרונות של צדק והגינות משפטית. לכך מתווסף עינוי הדין שכן הנאשם היה שרוי בחוסר ידיעה באשר לשאלה האם יוגש כנגדו כתב אישום או שמא לאו. ב"כ אינו טוען כי השיהוי בהגשת כתב האישום היה בזדון, אלא שפרט זה נעדר חשיבות שכן בפסיקה נקבע שהקריטריון החשוב הינו תוצאתי. משמע, האם נפגעו תחושות הצדק וההגינות בצורה קשה [רע"פ 1611/16 **מדינת ישראל נ' יוסי יוסף ורדי** (פורסם בנבו, 31.10.2018) (להלן: **פס"ד ורדי**)].

לטענת הנאשם הפגיעה האפשרית בהגנתו היא תולדה של תקופת הזמן הארוכה שעברה ולכן ראיות היו יכולות להעלם/להשכח ועדים שבכוחם היה לחלץ את הנאשם מההאשמות נגדו, לא יגיעו לעדות או שעדותם תהיה חסרת ערך בשל פגימה בזכרונם לאור חלוף הזמן.

הנאשם אינו כופר בכך ש"הגנה מן הצדק" תחול רק במקרים: "שבהם המצפון מזדעזע ותחושת הצדק האוניבסלית נפגעת, דבר שבית המשפט עומד פעור פה מולו ואין הדעת יכולה לסבלו" (**פס"ד יפת, עמ' 370**). אך עם זאת, הנאשם טוען כי השיהוי הרב בהגשת כתב האישום אכן מהווה אחד מאותם מקרים, החוסים בצל הגנה זו ולכן יש לבטל את כתב האישום מכוח דוקטרינת "ההגנה מן הצדק".

תגובת המאשימה לבקשה

המאשימה מבקשת לדחות את הבקשה. לטענתה יישומה של דוקטרינת "ההגנה מן הצדק" תיעשה רק במקרי קיצון יוצאי דופן, מה שלא מתקיים בענייננו. לעמדת המאשימה, אף אם נפעל לפי הלכת בורוביץ' ונפנה למבחן התלת שלבי שהותווה שם, נגלה כי אין סתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית המחייבת את ביטול כתב האישום. ברמה הנורמטיבית (ס' 62 לחסד"פ), למאשימה יש חובה להעמיד לדין אדם אשר חומר החקירה בעניינו מלמד על קיומן של ראיות מספיקות לאישום כנגדו. כמו כן, מזכירה המאשימה כי מניין הימים להתיישנות "מתאפס" החל מהחקירה האחרונה שבוצעה. לפי עמדה זו היו עוד מספר הליכים חקירתיים במקרה זה בימים 15.1.2014 וב-18.10.18, ולכן

טענתו של הנאשם על שיהוי בלתי סביר אינה נכונה עובדתית. כמו כן, מוסיפה המאשימה כי טענתו של הנאשם על פגיעה ממשית ביכולתו להתגונן הן תיאורטיות, וכי לא הועלתה אף טענה קונקרטית לגופו של עניין שאכן כך מתרחש במקרה זה. על כל אלה מוסיפה המאשימה כי טענת "הגנה מן הצדק" לא נועדה ליצור תקופת התיישנות חדשה בדרך של חקיקה שיפוטית.

דין והכרעה

האם יש לבטל את כתב האישום עקב השיהוי הרב בהגשתו, וזאת מכוח דוקטרינת הגנה מן הצדק? מחד גיסא, עומדת בפני הנאשם הזכות למשפט הוגן ומהיר ככל הניתן. מאידך גיסא, הוראת ההתיישנות שנקבעה בחוק הינה קוגנטית ולא משתמעת לשתי פנים: מכיוון שמדובר בעבירה מסוג "עוון" תקופת ההתיישנות לצורך הגשת כתב אישום עומדת על חמש שנים. כל הגשת כתב אישום בעבירה המוגדרת מסוג עוון, יכול שתהיה במסגרת זמן של חמש שנים.

תחילה אעמוד על הפן הנורמטיבי:

ביטול כתב אישום

בעבר, לא הייתה מצויה בדין הישראלי הוראת חוק המאפשרת לבית המשפט לבטל כתב אישום טרם נדון עניינו בבית המשפט, שכן מנגד חלה התפיסה לפיה לבית המשפט ישנה גמישות רבה בהחלטה האם לזכות או להרשיע נאשם. (זאב סגל ואבי זמיר "הגנות מן הצדק לביטול אישום - על קו התפר בין המשפט הפלילי למשפט הציבורי" **הפרקליט מז א**, 42-43). בית המשפט לרוב לא התערב בשיקוליה של התביעה האם להעמיד פלוני לדין, אך גישה זו לא הייתה מוחלטת. נקבע כי קיימת לבית המשפט הזכות לקבוע כי במצבים מסוימים הגשת כתב אישום בנסיבות העניין הינה חורגת ממתחם הסבירות והנזק שבהגשת כתב האישום עולה על העניין הציבורי (לדוג' בג"ץ 6271/96 **בארי נ' י"מ**, פ"ד נ(4) 424, 436). לאחר מכן התווסף לחוק ס' 149(10), הנותן סמכות לבית המשפט לבטל כתב אישום אם הגשתו או בירורו עומדים בניגוד לעקרונות של צדק והגינות משפטית. הדבר הוכר לראשונה בפס"ד יפת שם נקבע כי הדבר אפשרי במצבים בהם "המצפון מזדעזע ותחושת הצדק האוניברסלית נפגעת, דבר שבית המשפט עומד מולו פעור פה..". (**פס"ד יפת**, בעמ' 370). בהמשך הורחבה ההגנה עם פס"ד בורוביץ' שצוין דלעיל ונקבע מבחן תלת שלבי לבחינת התנאים ליישום ההגנה.

דיני התיישנות ודוקטרינת "ההגנה מן הצדק":

את מוסד ההתיישנות בפלילים מצדיקים ארבעה טעמים: הראשון הינו השכחה, המחילה והיציבות החברתית, שכן ההד שנוע מביצוע העבירה נעלם לאיטו, ולכן קל יותר לשכוח. השני הינו הזכות של כל נאשם לסיוע מהיר של ההליך הפלילי על כל שלביו, שכן ההליך הפלילי מביא עימו קשיים רבים, הן נפשיים והן כלכליים-משפחתיים. הטעם השלישי הינו הצורך בבירור האמת. ישנו חשש שככל שהזמן עובר יאבדו ראיות או שיתעמעם זכרונם של עדים למיניהם. הטעם האחרון בעניין זה הינו תועלתני - ברגע שהמחוקק הגדיר נקודת זמן בה לא יהיה ניתן יותר לפעול כנגד חשוד, הדבר ממריץ את רשויות האכיפה לבצע עבודתם על הצד המהיר ביותר [י. נקדימון **הגנה מן הצדק** (מהדורה שניה) 349-350 (להלן: **נקדימון**)].

מכיוון שדיני ההתיישנות הינם בינאריים. כלומר יום לפני תום תקופת ההתיישנות פלוני יכול להיות מואשם בפלילים ויום לאחר מכן אין הוא עוד בסכנה של העמדה לדין, עולה השאלה מהו הדין כאשר הוגש כתב אישום זמן קצר לפני תום התקופה, זאת כאשר לכאורה לא היו שיקולי חקירה או צורכי חקירה שחייבו המתנה כה ארוכה.

הזכות להליך מהיר לא זרה בדין הישראלי. כבר בפס"ד **מירום**, שם התארכו ההליכים למשך זמן ארוך, נאמר על ידי השופט ויתקון כי דעתו אינה נוחה "מכל השהייה בהליכים משפטיים, שניתן היה למנעה" [ע"פ 125/74 **מירום**, **חברה למסחר בינלאומי בע"מ נ' מדינת ישראל**, פ"ד ל(1) 57 (1975)]. עם זאת, לא נקבע כלל משפטי חד בהלכה במקרה של שיהוי. התגובה לשיהוי הושארה בכל מקרה ומקרה לשיקול דעת בית המשפט.

כאשר רשויות התביעה החלו להפנים את הנזק הפוטנציאלי שיש בשיהוי שבהגשת כתב אישום, הנחה היועץ המשפטי לממשלה כי זמן רב שעבר מאז החלה החקירה עשוי להיות שיקול לסגירה של תיק פלילי (**נקדימון**, עמ' 363). גם בית המשפט לא התעלם מזכותו של הנאשם למשפט הוגן. בפסק דין **התנועה לאיכות השלטון נ' היועמ"ש** נקבע כי נאשם זכאי שחקירה נגדו תסתיים במהירות ואף כי מקום בו פלוני חושב שלא יוגש כנגדו כתב אישום עולה הסיכון כי הוא לא ישמור ראיות היכולות לעמוד לו להגנתו [בג"ץ 6972/96 **התנועה למען איכות השלטון נ' היועץ המשפטי לממשלה** - **מיכאל בן יאיר**, נא(2) 757, 771-773 (1997)].

אל מול כל אלה כמובן אין לשכוח את האינטרס שבהבאת העבריין לדין, וכאן יש לאזן עם חומרת העבירה המיוחסת לנאשם, שעשויה להקחות את עוקצו של השיהוי (**נקדימון**, עמ' 365). חשוב אף לציין כי בבסיס דוקטרינת ההגנה מן הצדק ניצבת אמת מידה תוצאתית, כלומר לא בוחנים רק האם הגורם המנהלי נהג בחוסר תום לב או בזדון, אלא את מידת הפגיעה בתחושות הצדק וההגינות [רע"פ 1611/16 **מדינת ישראל נ' יוסי יוסף ורדי**, פסקה 100 (פורסם בנבו, 31.10.2018) (להלן: **פס"ד ורדי**)]. לסיכום עניין זה, אמנם דיני ההתיישנות ברובם נוקשים, אך במצבים בהם השיהוי עולה מעבר לגבול הסביר, **קיימת אפשרות משפטית** לבטל את כתב האישום מכוח דוקטרינת "הגנה מן הצדק".

לצורך בחינת השאלה האם מקרה נתון מתאים ליישום הגנה מן הצדק, יש לבחון הנושא אל מול ההלכה שנקבעה לצורך הפעלת ההגנה. בית המשפט העליון התווה בפס"ד בורוביץ' מבחן תלת שלבי לצורך הבדיקה האם אכן יש מקום לעשות שימוש ב"הגנה מן הצדק":

בשלב הראשון יש לזהות את הפגמים שנפלו בתהליכים ולעמוד את עוצמתם;

בשלב השני, יש לבחון האם יש **בקיומו** של ההליך הפלילי, **חֲרַף הפגמים**, משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות. בנקודה זו יהיה על בית המשפט לאזן בין האינטרסים השונים, תוך החלתם על הנסיבות של העניין.

בשלב השלישי, מששוכנע בית-המשפט כי קיומו של ההליך אכן כרוך בפגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות, עליו לבחון אם לא ניתן לרפא את הפגמים שנתגלו באמצעים מתונים ומידתיים יותר מביטולו של כתב-האישום.

(פס"ד בורוביץ', פסקה 21)

מן הכלל אל הפרט

1. במישור העובדתי, הנאשם לא הצליח להוכיח כי אכן פעולת החקירה האחרונה בעניינו נעשתה לפני 4 שנים ו-10.5 חודשים. לפי תשובת המאשימה, נעשו עוד מספר בדיקות וחקירות, כשהאחרונה נעשתה ביום 18.10.18. כמו כן, טעה ב"כ הנאשם בטענתו כי הגשת כתב האישום נעשתה "חמש שנים פחות שלושה ימים". אזכיר כי מדובר בכתב אישום המייחס עבירה של "גרם מוות ברשלנות", שהיא עבירה תוצאתית. לכן, ה"מרוץ" לספירת התיישנות מתחיל מיום "השלמת התוצאה" (ש.ז. פלר **יסודות דיני עונשין כרך ב**, עמ' 635). מכיוון שהמנוחה הלכה לעולמה ביום 10.11.2013, הדבר מאיין מהספירה את יום 27.10.2013 - יום התאונה.
2. במישור המשפטי אציין כי כפי שהוסבר לעיל, דיני ההתיישנות הם דינים קוגנטיים. לא בנקל יוכל נאשם לטעון נגדם, **ויהיה עליו להביא טיעונים משכנעים מדוע השיהוי במתן כתב האישום גרם לו לעוול**. לא די להצביע על "פוטנציאל" לגרימת עוול או עיוות דין אלא יש להראות פוזיטיבית כי עיוות דין כזה אכן התרחש. חריגה מעיקרון נוקשה זה למעשה יוביל לביטול כתבי אישום חדשות לבקרים, ורק כי היה שיהוי בהגשתם למרות שהגשה זו לא חרגה מגבולות ההתיישנות אשר נקבעו בחוק ברור.
3. עובדתית הזמן שחלף בין התאונה לבין הגשת כתב האישום אכן היה ארוך, ואולי אף ארוך מהרגיל. לא נטען על ידי הנאשם כי התנהלותה של התביעה הייתה בחוסר תום לב או בזדון, ולכן חלה חזקה לפיה הרשות פעלה כנדרש. חזקת תקינות ההליך בו פעלה המדינה תעמוד לזכותה אלא אם יוכיח הנאשם כי חזקה זו נסתרה. כמתואר בסעיף 3 לעיל, לא די בטענה כללית לפיה השיהוי גרם לנזק אלא יש להראות בראיות ברורות מדוע אכן נגרם נזק ממשי להגנת הנאשם כתוצאה מאותו השיהוי.
4. בבקשתו של הנאשם לא הובאה בפני גם פגיעה **פוטנציאלית** ממשית ביכולתו להתגונן. כל שטען הנאשם הוא כי השיהוי בהגשת כתב האישום יכול להוביל לפגיעה מהסיבות שצוינו. אם נבחן את דרישתו של בית המשפט **בפס"ד ורדי**, שם נקבע כי יש להראות **פגיעה ממשית** בתחושת הצדק וההגנות, ניתן לקבוע כי במקרה המונח לפני לא באה לידי ביטוי כל פגיעה שכזאת. אמנם היה שיהוי, אך לא הוכח על ידי הנאשם כי קיימים עדים שלא ניתן לזמן, או על בדל ראיה שאבד עקב השיהוי. לא הראה הנאשם כי קיים פוטנציאל ממשי שהמתואר לעיל בהכרח יתרחש לו יתנהל מולו תיקו. למעשה, לטענת הנאשם, יש לבטל את כתב האישום רק כי היה שיהוי. זאת טענה שאין בידי לקבל.
5. אף אם אקבל את הטענה לפיה חלוף הזמן על גבול התיישנות אכן התרחש (במנותק מטענת המדינה לחקירה נוספת ב-2018) וגם אם אקבע כי במשך הזמן שחלף יש משום פגם מהותי בהתנהלות המדינה, יש לבדוק את אותו "פגם" לפי המבחן התלת שלבי מפס"ד בורוביץ'. במקרה זה הפגם הנטען הינו השיהוי בהגשת כתב אישום, אך לא ברור ולא הוכח כלל מה מידת הפגיעה של אותו פגם או מה עוצמתו. כמו כן, לטעמי לא עולה כי בקיום ההליך הפלילי, **חרף הפגמים**, מתרחשת **פגיעה חריפה** בתחושת הצדק וההגנות. אזכיר כי מדובר על מקרה שבו לכאורה פגיעתו של הנאשם עם רכב במנוחה גרם למותו, ולכן האינטרס הציבורי מחייב להביא מקרה זה לבחינה של בית המשפט. באיזון שבין הפגיעה האפשרית שתיגרם לנאשם מחלוף הזמן (פגיעה שכאמור לא הוכחה כלל על ידי הנאשם) לבין האינטרס הציבורי שבניהול תיק מסוג זה בו מצא אדם את מותו, גובר בעיני משמעותית האינטרס הציבורי שבניהול ההליך. לאור המתואר לעיל, אין צורך בשלב זה בעיסוק בשאלה השלישית, האם ניתן לקיים ההליך בדרך פחות קיצונית מביטול כתב האישום. בהעדר ראייה ממשית לעוצמת הפגם (גם אם יוגדר ככזה לצורך הדיון במבחן התלת שלבי) ובאיזון האינטרסים בפרשה זו, אין כל צורך להכריז בשלב זה על שינוי בדרך ניהול התיק עצמו, שכן בית המשפט יתרשם במהלך ההליכים עצמם, האם נדרשת החלטה כזו או אחרת הנובעת מחלוף הזמן והכל כדי שההליך שיעבור הנאשם יהיה הגון ולא תיפגע הגנתו.

אני מחליט לדחות את בקשתו של הנאשם לביטול כתב האישום. לא עלה בידי הנאשם להוכיח כי אכן הייתה פגיעה ממשית בתחושות הצדק וההגינות במקרה זה. אין כל וודאות כי פרק הזמן עליו דובר בבקשה כשיהוי אכן מדוייק, זאת לאור טענות המאשימה כי היו עוד פעולות חקירה או הליכים משפטיים אחרים לאחר התאריך אליו מתייחס הנאשם בבקשתו.

עובדתית לא חרגה המדינה מסד הזמנים שקבע המחוקק לצורך הגשת כתב האישום.

הנאשם לא הוכיח את "המבחן התלת שלבי" לצורך קבלת ה"הגנה מן הצדק", והאינטרס הציבורי שבניהול התיק גובר על פרק הזמן שחלף כטענת הנאשם עם הפגיעה (אם כזו קיימת) בו כתוצאה מכך.

הבקשה נדחית. כתב האישום לא יבוטל.

ניתנה היום, 17.7.19, בהעדר הצדדים.